श्रीमद् भागवत का यह सार
भगवद् भक्ति ही आधार

श्रीमद्भागवत रसिक कुटुंब

युगल गीत

रोम रोम श्रीकृष्ण में डूबा, अंग अंग से उठती प्रीत।
अद्‌भुत छटा निहार प्रभु की, गोपियां गाती युगल गीत।।

नारायणं(न्) नमस्कृत्य, नरं(ञ्) चैव नरोत्तमम्।

देवीं(म्) सरस्वतीं(म्) व्यासं(न्), ततो जयमुदीरयेत्

नामसङ्कीर्तनं(म्) यस्य, सर्वपापप्रणाशनम्।

प्रणामो दुःखशमनस्, तं(न्) नमामि हरिं(म्) परम्

श्रीमद्भागवतमहापुराणम्

दशमः स्कन्धः

॥ अथ पञ्चत्रिंशोऽध्यायः ॥

श्रीशुक उवाच

गोप्यः(ख्) कृष्णे वनं(म्) याते, तमनुद्रुतचेतसः ।

कृष्णलीलाः(फ्) प्रगायन्त्यो, निन्युर्दुःखेन वासरान् ॥ 1॥

तमनुद्रु+ तचेतसः, निन्युर्+ दुःखेन

गोप्य ऊचुः

वामबाहुकृतवामकपोलो,

वल्गितभ्रुरधरार्पितवेणुम् ।

कोमलाङ्गुलिभिराश्रितमार्गं(ङ्),

गोप्य ईरयति यत्र मुकुन्दः ॥ 2॥

वाम+ बाहुकृतवा+ मकपोलो ,वल्गित+ भ्रुरधरार्+ पितवेणुम् ,

कोमला(ङ्)+ गुलिभिरा+ श्रितमार्गं(ङ्)

व्योमयानवनिताः(स्) सह सिद्धैर्-
विस्मितास्तदुपधार्य सलज्जाः ।
काममार्गणसमर्पितचित्ताः(ख्),
कश्मलं(म्) ययुरपस्मृतनीव्यः ॥ 3॥

व्योमया+ नवनिताः(स्), विस्मितास्+ तदु+ पधार्य ,
काम+ मार्गण+ समर्पित+ चित्ताः(ख्),
ययु+ रपस्+ मृतनीव्यः

हन्त चित्रमबलाः(श्) शृणुतेदं(म्),
हारहास उरसि स्थिरविद्युत् ।
नन्दसूनुरयमार्तजनानां(न्),
नर्मदो यर्हि कूजितवेणुः ॥ 4॥

चित्र+ मबलाः(श्),
नन्द+ सूनु+ रयमार्त+ जनानां(न्)

वृन्दशो व्रजवृषा मृगगावो,
वेणुवाद्यहृतचेतस आरात् ।
दन्तदष्टकवला धृतकर्णा,
निद्रिता लिखितचित्रमिवासन् ॥ 5 ॥

वेणु+ वाद्य+ हृतचेतस,दन्त+ दष्ट+ कवला,
लिखित+ चित्र+ मिवासन्

बर्हिणस्तबकधातुपलाशैर्-
बद्धमल्लपरिबर्हविडम्बः ।
कर्हिचित् सबल आलि स गोपैर्-
गाः(स्) समाह्वयति यत्र मुकुन्दः ॥ 6॥

बर्हिणस्+ तबकधा+ तुपलाशैर् ,
बद्ध+ मल्ल+ परिबर्ह+ विडम्बः,समाह्+ वयति

तर्हि भग्नगतयः(स्) सरितो वै,

तत्पदाम्बुजरजोऽनिलनीतम् ।

स्पृहयतीर्वयमिवाबहुपुण्याः(फ्),

प्रेमवेपितभुजाः(स्) स्तिमितापः ॥ 7॥

भग्न+ गतयः(स्) ,तत्पदाम्+ बुजरजोऽ+ निलनीतम् ,

स्पृहयतीर्+ वयमिवा+ बहुपुण्याः(फ्),

प्रेम+ वेपित+ भुजाः(स्)

अनुचरैः(स्) समनुवर्णितवीर्य,

आदिपूरुष इवाचलभूतिः ।

वनचरो गिरितटेषु चरन्तीर्-

वेणुनाऽऽह्वयति गाः(स्) स यदा हि ॥ 8॥

सम+ नुवर्णि+ तवीर्य ,इवा+ चलभूतिः,

वेणुनाऽऽह्+ वयति

वनलतास्तरव आत्मनि विष्णुं(म्),

व्यं(ञ्)जयन्त्य इव पुष्पफलाढ्याः ।

प्रणतभारविटपा मधुधाराः(फ्),

प्रेमहृष्टतनवः(स्) ससृजुः(स्) स्म ॥ 9॥

वनलतास्+ तरव, पुष्प+ फलाढ्याः,

प्रणत+ भार+ विटपा ,प्रेम+ हृष्ट+ तनवः(स्)

दर्शनीयतिलको वनमाला-

दिव्यगन्धतुलसीमधुमत्तैः ।

अलिकुलैरलघुगीतमभीष्ट-

माद्रियन् यर्हि सन्धितवेणुः ॥ 10॥

दर्शनी+ यतिलको , दिव्यगन्ध+ तुलसी+ मधुमत्तैः,

अलिकुलै+ रलघुगी+ तमभीष्ट ,सन्धि+ तवेणुः

सरसि सारसहं(व्)सविहङ्गाश्-

चारुगीतहृतचेतस एत्य ।

हरिमुपासत ते यतचित्ता,

हन्त मीलितदृशो धृतमौनाः ॥ 11॥

सारस+ हं(व्)स+ विहङ्गाश्, चारु+ गीतहृत+ चेतस ,हरि+ मुपासत, मीलि+ तदृशो

सहबलः(स्) स्रगवतं(व्)सविलासः(स्),

सानुषु क्षितिभृतो व्रजदेव्यः ।

हर्षयन् यर्हि वेणुरवेण,

जातहर्ष उपरम्भति विश्वम् ॥ 12॥

स्रगवतं(व्)+ सविलासः(स्),क्षिति+ भृतो, वेणु+ रवेण

महदतिक्रमणशं(ङ्)कितचेता,

मन्दमन्दमनुगर्जति मेघः ।

सुहृदमभ्यवर्षत् सुमनोभिश्-

छायया च विदधत् प्रतपत्रम् ॥ 13॥

महदति+ क्रमणशं(ङ्)+ कितचेता, मन्द+ मन्द+ मनुगर्जति, सुहृदमभ्+ यवर्षत्

विविधगोपचरणेषु विदग्धो,

वेणुवाद्य उरुधा निजशिक्षाः ।

तव सुतः(स्) सति यदाधरबिम्बे,

दत्तवेणुरनयत् स्वरजातीः ॥ 14॥

विविध+ गोप+ चरणेषु ,यदा+ धरबिम्बे ,दत्तवेणु+ रनयत्

सवनशस्तदुपधार्य सुरेशाः(श्),

शक्रशर्वपरमेष्ठिपुरोगाः ।

कवय आनतकन्धरचित्ताः(ख्),

कश्मलं(म्) ययुरनिश्चिततत्त्वाः ॥ 15॥

सवनशस्+ तदु+ पधार्य , शक्रशर्व+ परमेष्ठि+ पुरोगाः,

आनत+ कन्ध+ रचित्ताः(ख्),ययु+ रनिश्चित+ तत्त्वाः

निजपदाब्जदलैर्ध्वजवज्र-

नीरजां(ङ्)कुशविचित्रललामैः ।

व्रजभुवः(श्) शमयन् खुरतोदं(म्),

वर्ष्मधुर्यगतिरीडितवेणुः ॥ 16॥

निजपदाब्+ जदलैर्+ ध्वज+ वज्र ,

नीरजां(ङ्)+ कुशविचित्र+ ललामैः, वर्ष्म+ धुर्यगति+ रीडित+ वेणुः

व्रजति तेन वयं(म्) सविलास,

वीक्षणार्पितमनोभववेगाः ।

कुजगतिं(ङ्) गमिता न विदामः(ख्),

कश्मलेन कबरं(म्) वसनं(म्) वा ॥ 17॥

वीक्षणार्+ पितमनो+ भववेगाः

मणिधरः(ख्) क्वचिदागणयन् गा,

मालया दयितगन्धतुलस्याः ।

प्रणयिनोऽनुचरस्य कदां(व्)से,

प्रक्षिपन् भुजमगायत यत्र ॥ 18॥

क्वचिदा+ गणयन्, दयित+ गन्ध+ तुलस्याः,

प्रणयिनोऽ+ नुचरस्य

क्वणितवेणुरववं(ञ्)चितचित्ताः(ख्),

कृष्णमन्वसत कृष्णगृहिण्यः ।

गुणगणार्णमनुगत्य हरिण्यो,

गोपिका इव विमुक्तगृहाशाः ॥ 19॥

क्वणित+ वेणु+ रववं(ञ्)+ चितचित्ताः(ख्), कृष्ण+ मन्+ वसत,

गुणगणार्+ णमनुगत्य, विमुक्त+ गृहाशाः

कुन्ददामकृतकौतुकवेषो,

गोपगोधनवृतो यमुनायाम् ।

नन्दसूनुरनघे तव वत्सो,

नर्मदः(फ्) प्रणयिनां(म्) विजहार ॥ 20॥

कुन्ददा+ मकृत+ कौतुकवेषो, गोप+ गोध+ नवृतो ,नन्दसू+ नुरनघे

मन्दवायुरुपवात्यनुकूलं(म्),

मानयन् मलयजस्पर्शेन ।

वन्दिनस्तमुपदेवगणा ये,

वाद्यगीतबलिभिः(फ्) परिवव्रुः ॥ 21॥

मन्द+ वायुरुप+ वात्य+ नुकूलं(म्),मलय+ जस्पर्शेन ,

वन्दिनस्+ तमुप+ देवगणा, वाद्य+ गीत+ बलिभिः(फ्)

वत्सलो व्रजगवां(म्) यदगध्रो,

वन्द्यमानचरणः(फ्) पथि वृद्धैः ।

कृत्स्नगोधनमुपोह्य दिनान्ते,

गीतवेणुरनुगेडितकीर्तिः ॥ 22॥

वन्द्यमा+ नचरणः(फ्),कृत्स्न+ गोध+ नमुपोह्य ,गीत+ वेणुरनु+ गेडित+ कीर्तिः

उत्सवं(म्) श्रमरुचापि दृशीना-

मुन्नयन् खुररजश्छुरितस्रक्।

दित्सयैति सुहृदाशिष एष,

देवकीजठरभूरुडुराजः॥ 23॥

खुर+ रजश्+ छुरित+ स्रक्, देवकी+ जठरभू+ रुडुराजः

मदविघूर्णितलोचन ईषन्,

मानदः(स्) स्वसुहृदां(म्) वनमाली ।

बदरपाण्डुवदनो मृदुगण्डं(म्),

मण्डयन् कनककुण्डललक्ष्म्या ॥ 24॥

मदविघूर्+ णित+ लोचन ,बदर+ पाण्डु+ वदनो, कनक+ कुण्डल+ लक्ष्म्या

यदुपतिर्द्विरदराजविहारो,

यामिनीपतिरिवैष दिनान्ते ।

मुदितवक्त्र उपयाति दुरन्तं(म्),

मोचयन् व्रजगवां(न्) दिनतापम् ॥ 25॥

यदुपतिर्+ द्विर+ दराज+ विहारो, यामिनी+ पति+ रिवैष, मुदि+ तवक्त्र

श्रीशुक उवाच

एवं(म्) व्रजस्त्रियो राजन्, कृष्णलीला नु गायतीः ।

रेमिरेऽहः(स्)सु तच्चित्तास्- तन्मनस्का महोदयाः ॥ 26॥

तच्+ चित्तास्

इति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहंस्यां संहितायां(न्)

दशमस्कन्धे पूर्वार्धे वृन्दावनक्रीडायां(ङ्) गोपिकायुगलगीतं(न्)नाम पञ्चत्रिंशोऽध्यायः ॥

ॐ पूर्णमदः(फ्) पूर्णमिदं(म्)पूर्णात्पूर्णमुदच्यते

पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते।।

ॐ शान्तिः(श्)शान्तिः(श्)शान्तिः।।